

Голос України, Ганна ЛУКАНСЬКА

Банальний похід до магазину будь-кому з нас може коштувати жит-тя. Так, чарка віскі ледь не стала останньою в житті клієнта інтернет-крамниці, яка реалізовувала «елітний» алкоголь. *«На замовлення податкової інспекції Шевченківського району міста Києва наші фа-хівці проаналізували вміст цього напою,* — розповідає начальник Науково-дослідного центру випробувань продукції Державного під-приємства ДП «Укрметртестстандарт» **Володимир Семенович.**

У віскі, яким отруївся споживач, «зашкалював» ацетон. За норми не більш як два міліграми на дециметр кубічний така само кількість рі-дини у пляшці містила 7900 міліграмів ацетону. Швидше за все, сировиною для виготовлення віскі слугував технічний спирт».

Як з'ясували податківці, алкоголь у віртуальному магазині реалізовували без акцизних марок і за підозріло доступни-ми цінами: шотландський віскі «Ханкі Банністер» коштував 100 гривень, а французькі коньяки «Хеннессі» та «Ремі Мартін» 20—30-річної витримки (eXtra Old) — по 150 гривень за пляшку. На вигляд фальсифікат практично нічим не відрізнявся від оригінальних напоїв.

За потреби в ДП «Укрметртестстан-дарт» можуть підготувати національну доповідь про те, чим і як труять вітчизняного споживача. Підприємство пра-цює в системі Держспоживстандарту. От тільки за браком державного фінансу-вання випробування сумнівної продукції найчастіше проводить коштом випадко-вих замовників — приватних підпри-ємств або окремих осіб, які хочуть з'ясу-вати, що вони купують собі до столу.

У хроматографічній лабораторії ДП «Укрметртестстандарт» у продуктах шу-кають штучні барвники, синтетичні аро-матизатори і консерванти. *«Такі добавки заборонено використовувати у вироб-ництві йогуртів та інших молокопродуктів,* — розповідає керівник лабораторії Володимир Кіщенко. — *Проте під час перевірок ми їх знаходимо. Навіть у тих товарах, які позиціонують як дитячі*».

- Іноді можна почути, що лабораторії ДП «Укрметртестстандарт» та інших під-приємств Державного комітету з питань технічного регулювання і споживчої по-літики дублюють функції інших відомств, зокрема МОЗ, але мене це відверто ди-вує, — зізнається Володимир Семенович. — Санітарно-епідеміологічна служба ін-спектує торгівлю і перевіряє товари на предмет безпеки. А ми, крім того, ще й ідентифікуємо продукт — перевіряємо його на відповідність споживчому маркуванню. Адже свідомість наших підприєм-ців перебуває на надто низькому рівні: спред продають під виглядом вершкового масла, у бляшанці з написом «згущенка» пропонують пальмову олію, підфарбова-ну титановими білилами.

За кризових умов виробники прагнуть зменшити собівартість товару і масово замінюють дорогу сировину дешевою. Так і з'являються фальсифіковані сири, сме-тана та йогурти, у виробництві яких ко-рови практично не задіяні.

- У травні цього року до нас звернув-ся народний депутат України Святослав Олійник: виборці поскаржилися на якість вершкового масла, що продається в регіональній торговельній мережі, — пригадує Володимир Семенович. — Він зробив депутатський запит в АМКУ, МОЗ і Держспоживстандарт. Наш комі-тет відповів: раді допомогти, але коштів катма. Тоді він сам закупив і профінансував випробування 23 зразків вершко-вого масла. Ви можете собі уявити, щоб так купували масло окремі депутати Бундестагу, тому що з федерального бюджету на це не виділяють коштів?

- Немає потреби. У Німеччині з бюд-жету фінансують навіть недержавні орга-нізації, які займаються споживчою ек-спертизою... То чим закінчилася «масля-на» історія?

- 12 із 23 пачок масла «Селянське» (всі — від дрібних маслопереробних за-водів) містили фальсифікат: підприємці замінили дорогі тваринні жири рослин-ними — хто на 10, а хто і на 50 відсотків.

- І як покарали фальсифікаторів?

- А хто казав, що їх покарали? Оплачені приватними особами випробування не мають жодних юридичних наслідків. Санкції можна застосувати тільки тоді, коли зразки відбирав інспектор регіонального управління у справах захисту прав споживачів Держспоживстандарту або управління з питань захисту прав споживачів місцевої держадміністрації. Тому десь через місяць на три підприємства із тих 23 виїхали наші державні інспектори і знову відібрали масло. Ми його ще раз перевірили: жодних претензій! Напевно, інформація дійшла до виробників раніше. Але ж уміють робити якісні харчі, якщо захочуть!

Щоб примусити виробника поважати права споживача, потрібно запровадити повноцінний ринковий нагляд, який давно працює в країнах ЄС. Правову базу для цього має створити внесений Президентом проект закону «Про ринковий нагляд і контроль продукції», який нині під дещо зміненою назвою («Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції») готують до другого читання.

В Європі під ринковим наглядом зазвичай чай розуміють раптові перевірки товарів — промислових, харчових продуктів та ліків, — які реалізують у торговельній мережі. Але в Україні цей термін переклали та впроваджують по-своєму.

- Законопроект не вилучає головної перепони, яка фактично унеможливорює здійснення будь-яких перевірок, — каже заступник генерального директора ДП «Укрметрестандарт» Володимир Місячний. - Про плановий візит інспекторів компетентні органи й надалі мусять попереджати суб'єкт господарювання за 10 днів, до того ж у письмовій формі. Цього вимагає чинний Закон «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Уявіть, якби так діяла міліція, і перш ніж «потурбувати» злочинця мусила заздалегідь його перепросити!

За 10 днів у нашому магазині чи на складі встигають прибрати всі «інструменти злочину». Натомість за кордоном виробник чи продавець навіть не здогадується, в якій крамниці і в якій країні Європи сьогодні перевірять його товар. У разі виявлення небезпечного йогурту чи неякісної автомобільної деталі їх «автори» будуть змушені відізвати сумнівну продукцію з торговельних закладів усіх країн ЄС. Окрім зіпсованої репутації, порушникам загрожують рекордні штрафи. Піймані на гарячому бракороби можуть збанкрутувати або назавжди згорнути свою діяльність у певному сегменті споживчого ринку.

У нас і штрафи гуманніші, і кримінальну відповідальність, яку запроваджує проект закону про ринковий нагляд, застосувати практично неможливо — через «білі плями» в законодавстві.

З ухваленням законопроекту про ринковий нагляд товари перевірятимуть передусім у торговельній мережі, тобто тільки на ринку. Завітати до виробника інспектори зможуть лише за наявності обґрунтованих підстав. Але в тексті документа дуже багато «підводних каменів», кажуть в ДП «Укрметртестстандарт». Тому навіть низки обґрунтованих підстав може виявитися недостатньо, щоб підприємець допустив інспекторів на свій склад готової продукції або на виробництво.

Якщо проведена органами держнагляду експертиза довела вади товару, його виробник має компенсувати витрати на її організацію. Така європейська практика. Проте наші бракороби не зобов'язані відшкодовувати жодних витрат. За згаданим законопроектом витрати на відбір зразків та проведення експертизи покладено виключно на державу. До того ж органи ринкового нагляду мають попередньо відшкодувати суб'єкту підприємницької діяльності вартість відібраних у нього зразків продукції — так само коштом держави.

Та найцікавіше, що запроваджувати ринковий нагляд в Україні чомусь вирішили не з харчового, а з промислового ринку. Найпроблемніші товари — харчові продукти, алкоголь і тютюн — взагалі опинилися поза зоною дії нового законопроекту!

Схоже, в ухваленні цього документа передовсім зацікавлені імпортери, але водночас «зелене світло» вмикають і перед вітчизняними виробниками несправжнього масла чи фальсифікованого сиру.

- Проектами законів «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» і «Про недопущення обігу в Україні небезпечної продукції» (остання назва законопроекту — «Про загальну безпечність нехарчової продукції») скасовується декрет Кабміну «Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення», згідно з яким ми перевіряли виробників та оптових продавців харчової продукції, — додає Володимир Місячний. — Тепер вони стають недоторканими: обов'язкова сертифікація продуктів харчування вже скасована, чинну систему перевірок незабаром розбалансиють, а ринковому нагляду харчовий ринок не

підлягатиме.

Порядок на промисловому фронті теж не гарантовано. Згідно із законопроектом про ринковий нагляд якість нехарчових товарів не перевірятимуть — державу цікавитиме тільки їх безпечність.

- Гадаєте, що в Європі товари перевіряють винятково за показниками безпечності? Це не відповідає дійсності, — переконує Володимир Місячний. — Мені здається, що ми намагаємося не так скопіювати європейські підходи, як ви-найти свій велосипед з окремими євро-деталлями.

- І тому в законопроекті не згадано про державні стандарти?

- Саме тому. Згідно з цим документом, продукцію перевірятимуть на відповідність технічним регламентам — це наші аналоги європейських директив. Нині в Україні розроблено лише 31 технічний регламент, із яких чинними є шість. Як-що в законі не записати, що продукція має відповідати іншим нормативним документам — стандартам і технічним умовам, — то значна кількість товарів з високим ступенем потенційного ризику взагалі не буде охоплена ринковим наглядом.

До речі, наші державні стандарти згідно з технічними регламентами мають слугувати доказовою базою безпечності продукції. Щоправда, для цього їх ще треба гармонізувати з європейськими, а в Україні через брак фінансування встигли переглянути тільки 7 тисяч стандартів.

На Заході за будь-який неякісний продукт насамперед відповідає виробник. Якщо товар зіпсувався з вини посередників чи продавців, то шукати винних і судитися з ними - це вже справа виробника. У нас крайнім завжди залишатиметься продавець, якщо він документально не підтвердить походження товару.

Якою буде загальна система контролю, уявити дуже складно. У законопроекті серед органів державного ринкового нагляду згадано тільки митницю, яка

контролюватиме імпорт. Решту учасників процесу має визначити Кабмін, хоча, за висновком науково-експертного управління Верховної Ради, це суперечить законам України і Конституції.

Та в будь-якому разі створення нових контролюючих структур потребуватиме чималих бюджетних асигнувань. Витратитися доведеться не тільки на зарплати, комп'ютери та офіси, а й на підготовку фахівців з ринкового нагляду, яких, за визнанням експертів, треба навчати від 5 до 10 років.

- Законопроект потребує серйозного доопрацювання, — підсумовує Володимир Місячний. — На запровадження нової системи контролю необхідно передбачити перехідний період — щонайменше три роки, які підуть на розробку техрегламентів, гармонізацію доказової бази та створення самої служби державного ринкового нагляду. До речі, сусідній Польщі на це знадобилося як мінімум три роки.

Довідково: Вітчизняна промисловість виробляє продукцію за багатьма стандартами: національними (яких близько 12 тисяч), міждержавними (зокрема, ГОСТ) та галузевими. Крім того, чимало підприємств виготовляють її за технічними умовами (яких зареєстровано близько 52 тисяч), нагадують в ДП «Укрметртестстандарт». Виходить, за відсутності технічних регламентів увесь цей асортимент взагалі випаде з поля зору органів державного нагляду.

P.S. Цікаво, що національні системи ринкового контролю в ЄС можуть мати значні відмінності. Кожна європейська країна сама обирає, як здійснювати ринковий нагляд з огляду на економічну ситуацію, забезпечення виробників новітніми технологіями, засобами вимірювань та методиками випробувань і, зрештою, зважаючи на особливості національного менталітету і культури виробництва. Усі ці нюанси мають враховуватися згідно з директивою Європарламенту та Ради ЄС 2001 року «Щодо загальної безпеки продукції» та рекомендаціями Європейської Економічної Комісії ООН. Цікаво, що, з огляду на нашу ментальність, візьме за взірць Україна?

Джерело: [«Голос України»](#)